

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Џозеф Конрад

*Алмајерова
Лудорија*

Превод Бранислава Г. Ромневића

Наслов оригинала: *Almayer's Folly*, by Joseph Conrad.

Наслов превода: *Алмајерова Лудорија*, од Џозефа Конрада.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

©2008 Бранислав Г. Ромчевић. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин, нити икако комерцијално користити – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ADOBE PDF, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Алмајерова Лудорија</i>	7
Појмовник преводиочев	270

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Џозеф Конрад је списатељско име натурализованог Енглеза Јозефа Теодора Конрада Корзењовског (1857–1924), Пољака рођеног у Бердичеву, у некоћ пољском делу Украјине. Син аристократе и преводиоца с француског, борца против руске доминације у Пољској, грофа Апола Корзењовског, остао је без оба родитеља до своје дванаесте године. Усвојен од омиљеног ујака, Тадеуша Бобровског, похађао је школу у Кракову, а у седамнаестој години се, као морнар француске трговачке морнарице, из Марсеја отиснуо на море. До своје двадесет и прве године учествовао је у (неуспелој) Карлистичкој завери да се на шпански престо доведе Војвода од Мадрида; преживео један двобој и један покушај самоубиства; и прешао у енглеску трговачку морнарицу. Енглески је учио читајући лондонски *Тајмс*, Карлајла и Шекспира. Године 1884. постаје енглески поданик и стиче диплому поморског капетана. Плови за далека источна мора и следећих десет година морнари тамо, поглавито на рути Сингапур – Борнео, а извесно време проводи и као заповедник парњаче на рекама Црне Африке. Затим се повлачи из поморског живота. Са супругом, Џеси Чемберс, насељава се у Ашфорд, у Кенту, и започиње списатељску каријеру,

пишући искључиво на енглеском. За живота је сматран, углавном, писцем поморских прича за дечаке. Но, његов опус је врло брзо превреднован, тако да се Конрад данас сматра романсијером изражене моралне и друштвене свести и мајстором приповедања. Богатство описа у његовом делу, вешто стварање атмосфере и темпа радње, пре свега су му помагала у разматрању двоумица везаних за људско делање, за двојност и крхкост морала и усамљеност срца људског. За разлику од Киплинга и других проколонијалних и проимперијалних писаца, својих савременика, Конрад, као књижевник, има врло јасан антиколонијалан став. Његово је срце несумњиво на страни потлачених. Но, Британска Империја то је мудро превидела, па га је сврстала међу своје великане и баштинила његово дело, писано на енглеском језику с благим укусом словенске душе.

Алмајерова Лудорија је први роман Конрадов, објављен 1895. С две потоње књиге (*Одбачеником са Острвља*, 1896. и *Спасом*, започетим вероватно 1897, али завршеним и објављеним тек 1920), твори, на неки начин, трилогију, односно њен трећи део. Заједнички лик свим трима књигама јесте пустоловни и богати власник бригантине „Муња“, енлески капетан Лингард, који је у *Спасу* у пуној снази мужевности и делања, у *Одбаченику* још стамен али

пун животних сумњи, а у *Лудорији* само сећање и дух, којег се каткад сете они на чије судбине је утицао. Радња *Алмајерове Лудорије* одвија се у малајској насеобини Самбиру на реци Пантај, у тропским шумама Борнеа, где Лингардов остарели штићеник, трговац Алмајер, са женом Малајком и ћерком, Нином, једва тавори, а чезне за богатством, о коме одувек сања. Жели да крене у потрагу за златом, чије је извориште Лингард, наводно, некоћ открио. Наду полаже у придошлицу Дејина, малајског принца, с којим планира да изведе тај подухват. Дејин се, пак, више занима за лепотицу Нину, а њихово заједничко бекство, после занимљивог заплета догађаја, руши Алмајеров животни сан као кулу од карата. У суштини, *Алмајерова Лудорија* бави се расном мезалијансом. Брак из грамзивог интереса, између Алмајера и малајске дивљакуше, усвојенице богатог капетана Лингарда, родио је само мржњу измеђ супружника. Ћерку, плод његов, родитељи су волели нужно различитим љубавима. Алмајерова превелика очинска љубав само је израз његове ужасне себичности, која одбија да свет види ван себе. Цена погрешног и грешног првог корака на крају је неизбежно плаћена.

Бранислав Г. Ромчевић

АЛМАЈЕРОВА ЛУДОРИЈА

прича о једној источњачкој реци

Qui de nous

N'a eu sa terre promise,

Son jour d'extase

Et sa fin en exil. AMIEL

Успомени на Т. Б.

Глава 1. „Каспаре! Макан!“

Добро познати пискави глас пренесе Алмајера из његовог сна о сјајној будућности у непријатну стварност часа садашњег. Усто и глас непријатан. Слуша га много година, а сваке године све му се мање свиђа. Не мари; ускоро ће свему овом бити крај.

Он се немирно узврпољи, али више не обрати пажњу на позив. Наслонивши се с оба лакта на балустраду веранде, настави да непомично гледа велику реку што тече – равнодушна и брза – пред његовим очима. Волео је да је гледа о заласку сунца; можда стога што би у то време сунце

које тоне стерало јарко златну боју по води Пантаја, а мисли Алмајерове често беху заузете златом; златом које није успео да прибави; златом које су други прибавили – на непоштен начин, наравно – или златом које је још увек канио да прибави, својим поштеним напорима, за себе и Нину. Он се изгуби у свом сну о богатству и моћи далеко од ове обале – на којој проведе толике године – и заборави, у визији велике и сјајне награде, горчину рмбања и борбе. Они ће у Европи живети, он и његова кћер. Биће богати и штовани. Нико ни помислити неће на њену измешану крв, пред њеном великом лепотом и његовим големим богатством. Гледајући њезине тријумфе, он ће се опет подмладити, заборавиће двадесет пет година чемерног напрезања на овој обали, на којој се осећа као заробљеник. Све је то њему скоро надохват. Само да се Дејин врне! А врати се мора ускоро – ради своје користи, ради свога дела. Сад већ касни више од недељу дана! Можебит ће ноћас да се врне. То беху мисли Алмајерове, док је, стојећи на веранди своје нове а већ рушевне куће – тог потоњег промашаја његовог живота – гледао на велику реку. Вечерас на њој нема златне обојености, јер је надошла од киша и ваља се, љутита и блатна, пред његовим равнодушним очима, носећи ситно грање и велике,

сасушене пањеве, те цела ишчупана дрвета, с гранама и лишћем, међ којима вода вртложи и гневно урла.

Једно од тих плутајућих дрвета насука се на косу обалу, тик уз кућу, па га Алмајер, занемаривши свој сан, посматраше с млаким занимањем. Дрво се полако окреташе, па се убрзо ослободи препреке и поче се опет кретати низ матицу, лагано се обрнувши и дигавши горе дугу, оголелу грану, као руку дигнуту у нему жалбу небу против округног и непотребног рекиног насиља.

Алмајерово занимање за судбину тог дрвета брзо је нарастало. Он се наже еда би видео да л' ће оно мимоићи онај доле рт. Оно га мимоиђе; онда се он повуче назад, мислећи како му је пут сад слободан доле до мора, па је завидио на судбини тој неживој ствари, која сада постајаше све мања и неразговорнија у све дубљој тмини. Кад је сасма изгуби из вида, он се поче питати колико ће далеко на море отпловити. Хоће ли га струја носити на север ил' на југ? На југ, вероватно, докле не доплови надомак Целебеса, чак до Макасара, можебит!

Макасар! Алмајерова убрзана машта удаљи се од дрвета на његовом замишљеном путовању, а сећање му се врати, у времену, неких двадесет и више година, те он виде младог и витког Алмајера, одевеног све у бело и скромна изгледа, како се из холандског поштанског брода искрцава на

прашњаво моло Макасара, дошавши да потражи срећу у складиштима старога Худига. То беше важно раздобље у његовом животу, почетак новог битисања за њ. Његов отац, нижи службеник запослен у Ботаничким Баштама Бујтензорга, без сумње беше одушевљен што је своме сину пронашао место у таквој фирми. И сам младић не имаше ништа против тога што ће оставити кужне обале Јаве и оскудне удобности родитељског бунгалова, где је отац по цео дан гунђао због глупости домородних баштована, а мајка, из дубина своје лежалајке, оплакивала изгубљене дивоте Амстердама, гдено је одрасла, и свој положај ћерке тамошњег трговца цигарама.

Алмајер је свој дом напустио лака срца и још лакшег цепа, с добрим знањем енглеског, и јак у рачуну; спреман да освоји свет и не сумњајући да ће то и учинити.

После тих двадесет година, док стоји на спарној и загушљивој врућини борнеоске вечери, он се сећа, с пријатним жаљењем, слике Худигових високих и прохладних складишта, с њиним дугим и правим авенијама од сандука с цином и бала с манчестерском робом; великих врата што се бешумно окрећу; пригушеног светла тога места, тако пријатног после блештавила улица; малих, ограђених простора измеђ гомила еспапа, где кинески чиновници, уредни, сталожени и тужнооки, пишу

брзо и ћутке, сред галаме радних дружина, које ваљају буриће ил' сандуке премештају, уз пригушену попевку, која се завршава очајничком дреком. На горњем крају, спрам великих врата, ограђен је већи простор, добро осветљен; ту је бука пригушена даљином, а над њим се диже тих и сталан звекет сребрених гулдена, које други одмерени Кинези пребројавају и слажу, под надзором господина Винка, благајника, велеума који влада на том месту – десне руке газдине.

У том светлом простору, Алмајер је радио за својим столом, недалеко од малих, зелено обојених врата, крај којих увек стајаше Малајац с ешарпом и чалмом, чија се рука, држећи малу узицу што је озго висила, кретала горе–доле с правилношћу машине. Узица је покретала панку на другој страни зелених врата, где је била такозвана лична канцеларија, и где је стари Худиг – газда – седео устоличен и држао бучне састанке. Каткад би се вратанца нагло отворила, откривајући спољњем свету, кроз плавичасту измаглицу од дуванскога дима, дугачак сто, натоварен боцама различитих облика и високим бокалима за воду; ратанске наслоњаче, које, у заваљеном положају, заузимају бучни људи, док би газда протурио главу и, држећи кваку, поверљиво мрмљао Винку; можда упутио грмљавинско наређење низ складиште, или опазио

колебљивог странца и поздравио га пријатељском риком, „Добротошо, Гапетане! Отакле толазиш? Бали, а? Имаш кошчице? Ја шелим кошчице! Шелим све што имаш; ха, ха, ха! Уци!“ Онда би странац био увучен унутра, у олуји повика, врата би се затворила, а уобичајени звуци опет би испунили то место – припев радника, тутњава буради, шкрипање хитрих пера – док би се над свиме дизао музикални звекет крупних сребрњака, што непрестано теку кроз жуте прсте пажљивих Кинеза.

У то време, Макасар је врвео од живота и трговине. Био је оно место међ Острвљем коме су тежили сви они смели духови што су, опремивши шкуне на обали аустралијској, наваљивали на Малајски Архипелаг у потрази за новцем и пустоловином. Храбри, безобзирни, у послу спретни, никако несклони окршају с пиратима (који су се јоште могли наћи на многој обали), они би, пошто брзо стекну новац, правили општи „рандеву“ у том заливу, трговине и провода ради. Холандски трговци те су људе звали енглеским торбарима; неки од њих беху, несумњиво, господа за коју је таква врста живота имала дражи; већина беху поморци; потврђени краљ свих њих био је Том Лингард, онај ког су Малајци, поштени ил' непоштени, мирни рибари ил' безобзирни разбојници, признавали као „Раџу Лота“ – Краља Мора.

Алмајер је чуо за њ пре но што три дана састави у Макасару, чуо је приче о његовим вештим пословним потхватима, његовим љубавима, као и о његовим лудо смелим биткама са сулуским пиратима, заједно с романтичном повешћу о некаквом детету – девојчету – које је победнички Лингард нашао на пиратској прои кад се, после дуготрајне борбе, попео на пловило и посаду натерао у воду. Ово девојче, како су сви знали, Лингард је усвојио, дао да се образује у неком конвенту на Јави и помињао је као „моја ћерка“. Беше се силном заклетвом заклео да ће је удати за белог човека пре но што се врене кући, и да ће јој оставити сав свој новац. „А Лингард има гомиле новаца,“ изјавио би господин Винк озбиљно, с главом накривљеном на једну страну, „гомиле новаца; више него Худиг!“ Па би, пошто застане – тек да пусти да му се слушаоци поврате од згранутости због те невероватне тврдње – додао шапатом који објашњава: „Знате, он је једну реку открио.“

То је то! Открио је реку! То је била чињеница која је старога Лингарда стављала онолико изнад прости гомиле морских пустолова, што су трговали с Худигом по дану, а ноћу пили шампањац, коцкали се, бучне песме певали и водили љубав с мелезанским девојкама испод широке веранде хотела *Сунда*. У ту реку, којој је приступе само он

познавао, Лингард би доносио свој бирани товар манчестерске робе, бронзане гонгове, пушке и барут. Његова брига *Муња*, којим је он лично заповедао, у таквој би прилици тихо нестајала са сидришта у току ноћи, док би његови другари сном лечили последице поноћне пијанке, пошто би се Лингард постарао, пре но што би на брод отишао, да пијани под сто нападају, а сам би остао неопијен било којом количином пића. Многи покушаше да га прате и да нађу ту земљу обиља гуте и ратана, шкољки бисерних и птичијих гнезда, воска и копалне смоле, но је мала *Муња* могла натпловити свако пловило у тим морима. Некоји од њих настрадаше на скривеним прудовима и коралним гребенима, изгубивши све што су имали и једва умакавши живи из окрутног стиска овог сунчаног и насмешеног мора; други се обесхрабрише; те су много година зелена острва мирнога изгледа, која су штитила улазе у земљу обећану, чувала своју тајну с потпуно безмилосном ведрином тропске природе. И тако је Лингард долазио или одлазио у своје тајне или најављене експедиције, и постао јунак у очима Алмајеровим са смелости и големе добити својих подухвата, чинећи се Алмајеру збиља великим човеком, кад би га видео како хода складиштем, гунђајући „Како си?“ Винку, или здравећи Худига, газду, бучним „Здраво,

стари пирате! Још увек жив?“ као уводом у обављање послова иза малих зелених врата. Често би увече, у тишини тад пустог складишта, Алмајер, одлажући своје документе пре но што се дома одвезе с господином Винком, у чијем је домаћинству живео, застао да ослушне галаму узбуђеног разговора у личној канцеларији и чуо дубоко и једнолично брундање газдино и довикнуте упадице Лингардове – два мастифа што се гложе око кости с мождином. Но, ушима Алмајеровим то звучаше као свађа титана – битка богова.

Пар година касније, Лингард се, пошто је често долазио у везу с Алмајером током пословања, изненада и за посматраче доста необјашњиво, занесе тим младићем. Хвалио би га, касно ноћу, преко друштвене чашице, својим другарима у хотелу *Сунда*, а једног лепог јутра он запањи Винка, изјавивши да мора запослити „тог младића као надзорника терета. Неку врсту капетановог чиновника. Да обавља за ме моје целокупно пискарање.“ Худиг се сагласи. Алмајер, с природном жудњом младости за променама, не имаше ништа против, па спакова оно мало што је имао и пође на *Муњи* на једно од оних дугих крстарења, током којих би стари поморац био склон да посети скоро свако острво у Архипелагу. Месеци прођоше, а Лингардово пријатељство као да је расло. Често, шпартајући с

Алмајером палубом, док би слаб ноћни поветарац, тежак од мирисних испарења острвских, гурао бригу благо напред испод мирног и светлуцавог неба, стари поморац би отварао срце свом зачараном слушаоцу. Говорио би о свом протеклом животу, о избегнутим погиблима, о великој добити у својој трговини, о новим замислима, које ће у будућности донети још већу добит. Често би помињао своју ћерку, девојку коју беше нашао на пиратској прои, и о њој говорио с чудним наступом очинске нежности. „Она сада мора да је велика девојка,“ рекао би. „Сад је близу четири године откад сам је видео! Да сам проклет, Алмајере, аколи не каним да се залетимо у Сурабају на овом путовању.“ А после такве изјаве, увек би ишчезао у своју кабину, мрмљајући за се, „Нешто се мора учинити – мора учинити.“ Више но једанпут он запањи Алмајера тако што би му хитро приступио, прочистивши грло снажним „Хм!“, као да ће нешто рећи, а онда би се нагло окренуо и нагињао ћутке преко рубњака, и посматрао, непомичан, сатима, сјај и светлуцање фосфоресцентног мора дуж бродскога бока. Наноћ пре пристизања у Сурабају, десило се да је успео један од тих покушаја поверљивог саопштавања. Пошто је прочистио грло, он поче говорити. Говорио је с одређеном сврхом. Желео је да Алмајер ожени његову усвојену ћерку. „И немој се ритати стога што си

бео!“ повика он, изненада, не дајући збуњеном младићу времена да изусти и реч. „Нема тог код мене! Нико неће ни видети кожу твоје жене. Долари су предебели за то, велим ти! И пази, биће и дебљи пре него што умрем. Биће милиона, Каспаре! Милиона, велим! А све за њу – и за тебе, ако чиниш то што ти се каже.“

Затечен тим изненадним предлогом, Алмајер оклеваше и остаде начас нем. Он беше обдарен јаком и живахном маштом, па је у том кратком трену времена видео, ко у севу заслепљивог светла, велике гомиле сјајећих гулдена, и схватио све могућности за богато битисање. Поштовање, нехатна лагодност живота – за коју се он осећаше баш сасвим способним – његове лађе, његова складишта, његов еспап (стари Лингард неће живети заувек), и, као круна свега, у далекој будућности блисташе, као вилинска палата, велика кућа господска у Амстердаму, том земаљском рају из његових снова, где ће он, учињен, Лингардовим новцем, краљем међ људима, проводити вече својих дана у неизречном сјају. Гледе друге стране слике – доживотног друштва малајске девојке, тога завештања брода пуног пирата – у њ је постојала тек збркана свест о срамоти што он, бели човек.... Ипак, четири године конвентског одгоја – а затим, она ће, можда, изволети да умре. Он је увек био срећан, а новац је

моћан! Прихвати то. Зашто не? Имао је нејасну предоцбу како је склања негде, било где, из своје красне будућности. Прилично је лако трсити се Малајке, ропкиње, на крају крајева, по његовом источњачком назору, с конвентом ил' без конвента, уз церемонију ил' без церемоније. Он подиже главу и суочи се са забринутим а ипак љутитим поморцем.

„Ја – наравно – што год ти желиш, капетане Лингарде.“

„Зови ме оцем, момче мој. Она ме тако зове,“ рече смирено стари пустилов. „Ама, проклет да сам ако нисам помислио да ћеш одбити. Само пази, Каспаре, ја увек своје истерам, тако да би то било узалуд. Но, ти ниси будала.“

Он се добро сећао тог времена – погледа, нагласка, речи, утиска који су остављали на њ, самог свог окружења. Сећао се уске, нагнуте палубе бриге, неме, заспале обале, глатке црне површине мора, с великом пругом злата што ју је на њ постављао излазећи месец. Свега тог се сети, и сети се свога осећања лудачког весеља због помисли на то богатство што му је бачено у руке. Он тад не беше будала, а није будала ни сада. Прилике су биле против њега; богатство је нестало, али нада остаје.

Он задрхта на ноћном ваздуху, па ненадно поста свестан густе помрчине, која се, по нестанку сунчевом, спустила на реку, избрисавши обресе супротне обале. Само је ватра од сувих грана, запаљена ван стокаде раџиног дворишта,

хировито чинила видљивим крзава дебла околног дрвећа, шаљући мрљу сјајног црвенила на по пута преко реке, где су плутајући пањеви журили ка мору кроз непробојну тмину. Магловито се присети да га је негде током вечери његова жена звала. На вечеру, вероватно. Но, човек заузет разматрањем рушевине сопствене прошлости у освит нових нада не може гладан бити кад год му је пиринач припремљен. Време је, ипак, да оде дома; већ је касно.

Он крете опрезно по климавим планкама према лествама. Један гуштер, узнемирен буком, пусти тужан глас и утече кроз високу траву израслу на обали. Алмајер се пажљиво спусти лествама, сад потпуно у стварност дозван потребом да пази, како би избегао пад на тлу по коме камење, трунуће планке и напо претестерисане греде беху згомилани у неразмрсивој збрци. Док је окретао према кући у којој живи – он ју је звао „моја стара кућа“ – уво му ухвати плесак весала подаље у мраку реке. Он се заустави на стази, опрезан и изненађен тиме што је неко на реци у тај позни час и по тако великом поводњу. Сад могоше чути весла разговетно, па чак и речи, брзо измењане тихим гласовима, тешко дисање људи што се боре с матицом, држећи се обале на којој он стоји. И прилично близу, али беше исувише мрачно да би разазнао било шта под наднетим жбуновима.

„Арапи, без сумње,“ промрмља Алмајер за се, буљећи у једнолично црnilo. „Шта то сад смерају? Неки посао Абдулин, нека буде проклет!“

Чамац сада беше врло близу.

„О, да! Човече!“ позва Алмајер.

Звук гласова престаде, но су весла радила жестоко као и пре. Онда се жбун пред Алмајером затресе, оштар звук весала што падају у чамац одјекну у тихој ноћи. Сад су се држали за жбун, али је Алмајер једва назирао изнад обале нејасан, таман облик главе и рамена некога човека.

„То си ти, Абдуло?“ рече Алмајер сумњичаво.

Озбиљан глас одговори: „Туан Алмајер прича с пријатељем. Овде нема Арапа.“

Алмајерово срце јако поскочи. „Дејине!“ узвикну он. „Најзад! Најзад! Чекам те и дању и ноћу. Скоро сам те отписао.“

„Ништа ме није могло спречити да се амо врнем,“ рече онај други скоро силовито. „Ни смрт,“ промрмља он за се.

„Ово је говор пријатеља и врло је добар,“ рече Алмајер срдечно. „Но, овде си предалеко. Спусти се до мола, па нек твоји људи скувају пиринач у моме кампону, док ми причамо у кући.“

На тај позив не би одговора.

„Шта је?“ упита Алмајер бојажљиво. „Брига је у реду, надам се?“

„Брига је тамо где је се ниједан Оранг Бланда не може докопати,“ рече Дејин, са сетним призвуком у гласу, који Алмајер, у свом одушевљењу, пропусти да примети.

„У реду,“ рече он. „Но, где су ти сви људи? Само су двојица са тобом.“

„Слушај, туане Алмајере,“ рече Дејин. „Сутрашње сунце видеће ме у твојој кући, па ћемо тад причати. Сада морам ићи раци.“

„Раци! Зашто? Зашто ти је потребан Лакамба?“

„Туане, сутра причамо као пријатељи. Вечерас се морам видети с Лакамбом.“

„Дејине, нећеш ме напустити сада, када је све спремно?“ упита Алмајер молећивим гласом.

„Зар се нисам вратио? Но, морам се видети са Лакамбом прво, ради твога добра и мојега.“

Тамна глава одједном нестаде. Жбун, отпуштен из стиска прамчашевог, сави се назад са звиждуком, бацајући плусак блатне воде по Алмајеру, док се он нагињаше напред, трудећи се да види.

Мало после, кануј изби у пругу светла што је текла по реци од велике ватре на супротној обали, откривајући обресе два човека сагнута у своме раду, и трећу прилику,

на крми, док маше крманошким веслом, главе покривене големим округлим шеширом, као необично увећаном печурком.

Алмајер посматраше кануј док овај не прође линију светла. Ускоро потом, мрмор многих гласова стиже до њ преко воде. Могао је видети како се бакље грабе са запаљене ломаче и како начас чине видљивом капију у стокади, око које се окупише. Онда, очигледно, уђоше. Бакље несташе, а растурена ватра одаваше тек пригушен и несталан сјај.

Алмајер је кући ходао дугим корацима и немирне душе. Јамачно је да Дејин не мисли да га обмане. То је бесмислено. Дејину и Лакамби је обојици исувише стало до успеха његовога плана. Поверити се Малајцима рђава је работа; но, кадшто и Малајци имају некаквог разума и препознају властити пробитак. Све ће бити добро – мора бити добро. На тој тачки свога размишљања, он се нађе у подножју степеница што воде до веранде његовога дома. С ниске тачке земљишта на коме је стајао видео је оба речна рукавца. Главни рукавац Пантаја био је изгубљен у потпуној помрчини, јер је ватра код раце сасма нестала; али уз Самбирски рукавац, око му је могло пратити дуг низ кућа малајских које притискаху обалу, са овде–онде пригушеним светлом што трепери кроз бамбусне зидове,

ил' димљивом бакљом запаљеном на платформи саграђеној изнад реке. Тамо даље, где се острво свршаваше ниском литицом, дизаше се тамна хрпа зграда наднесених над малајске објекте. Постављене чврсто на тврдом земљишту с подоста простора, начичкане многим светлима, која гораху јако и чисто, подсећајући на парафин и стаклене цилиндре, стојаху куће и складишта Абдуле бин Селима, великог трговца самбирског. Алмајеру тај приказ беше врло мрзак, па он припрети песницом према зградама што су му, у свом очигледном благостању, деловале хладно и увредљиво, и пуне презира за његову уништену срећу. Он се лагано попе својим кућним степеништем.

У средини веранде беше округао сто. На њему, парафинска лампа без кугле бацаше непријатан блесак на три унутрашње стране. Четврта страна беше отворена и гледаше на реку. Измеђ грубих стубова врло косог крова висили су поцепани ратански застори. Није било таванице, па је груби сјај лампе горе прелазео у меко полусветло, које се губило у мраку међу роговима. Предњи зид био је пресечен надвоје улазом у средишњи ходник, затвореним црвеном завесом. Женска соба излазила је на тај ходник, који је водио у задње двориште и до шупе за кување. У једном од бочних зидова био је улаз. Напола избрисане

речи – *Канцеларија: Лингард и Компанија* – још су биле читљиве на прашњавим вратима, која изгледаху ко да нису била отворана врло дуго. Уза зид на другој страни стојала је столица за љуљање од свијеног дрвета, а околу по веранди раштракале су се невољно четири дрвене наслоњаче, као да се стиде свог офуцаног окружења. Хрпа простих асура лежаше у једном углу, с једном старом висаљком обешеном косо изнад њих. У другом углу, с главом завијеном у комад црвеног калика, шћућурен у безобличну гомилу, спавао је Малајац, један од Алмајерових домаћих робова – он их зваше „моја чељад“. Бројна представничка скупштина мољаца држала је велику прославу око лампе, уз живахну музику многобројних комараца. Под кровином од палмовог лишћа, гуштери су тркали по гредама, тихо кликћући. Један мајмун, заланчен за један од потпорања веранде – осамљен под стрехом ради починка – забуљи се и исцери Алмајеру, док се пребацивао на једну од кровних облица, чинећи да се киша од прашине и сувог лишћа спусти на офуцани сто. Под беше нераван, с много увелих биљака и суве земље разбацаних околу. Општи изглед одвратног немара прожимаше просторију. Велике црвене флеке на поду и зидовима сведочиле су о честом и нехајном жвакању бетеловог орашца. Лаки поветарац с реке благо је

љуљао искидане засторе, шаљући из шума с друге стране слаб и нездрав мирис, ко од цвећа које трули.

Под Алмајеровим тешким кораком, планке веранде гласно су шкрипале. Спавач у углу помери се немирно, мрмљајући неразазнајне речи. Чу се лако шуштање иза улаза затвореног завесом, а један благ глас упита на малајском: „Јеси ли то ти, оче?“

„Да, Нино. Гладан сам. Зар сви спавају у овој кући?“

Алмајер је говорио шаљиво, па се спусти, уз задовољан уздах, у наслоњачу најближу столу. Нина Алмајер изађе кроз улаз са завесом, праћена једном старом Малајком, која се замаја око стављања на сто тањира с пиринчем и рибом, врча с водом и боце допола пуне клековаче. Пошто пажљиво пред свог газду стави напрслу стаклену чашу и лимену кашику, она тихо оде. Нина је стајала крај стола, с једном руком лако положеном на његову ивицу, док јој је друга нехајно висила уз бок. Њено лице, окренуто тами напољу, кроз коју њене сањарске очи као да су гледале неку усхићујућу слику, имало је израз нестрпљивог ишчекивања. Она беше висока за мелезанку, с правилним профилем очевим, измењеним и појачаним истакнутошћу доњег дела лица, наслеђеном од њених матерњих предака – сулуских пирата. Њена чврста уста, с лако размакнутих уснама, које откриваху сјај белих зуба, уносила су

неодређену назнаку дивљачности у нестрпљив израз њеног лица. А ипак, њене тамне и правилне очи имаху сву благод изрази својствену Малајкама, но с одсевом надмоћног ума; гледаху озбиљно, широм отворене и постојане, као да су суочене с нечим што је невидљиво другим очима, док она ту стоји, сва у белом, усправна, гипка, складна, несвесна себе, а ниско јој и широко чело овенчано блиставом хрпом дуге црне косе, која пада, у тешким вितिцама, преко њених рамена, и чини да јој бледомаслинаста пут изгледа још блеђа спрема те боје црне као угаљ.

Алмајер насрну лакомо на свој пиринач, но застаде после неколико залагаја, с кашиком у руци, и погледа ћерку радознало.

„Чу ли ти где неки чамац прође пре по сата, Нино?“ упита он.

Девојка му упути брз поглед, па се одмаче од светла и стаде леђима окренута столу.

„Не“ рече она тихо.

„Био је чамац. Најзад! Дејин лично, а продужио је до Лакамбе. Знам то, јер ми он то рече. Причао сам с њиме, ал' не хтеде доћи ноћас амо. Доћи ће сутра, рекао је.“

Он прогута још један залагај, па изјави: „Скоро да сам срећан ноћас, Нино. Могу да видим крај дугачког пута, а

он нас води из ове бедне мочваре. Ускоро ћемо отићи одавде, ја и ти, мила моја девојчице, а онда...”

Он се диже од стола, па стојаше, гледајући упорно преда се, као да посматра неку очаравајућу визију. „А онда,“ настави, „бићемо срећни, ти и ја. Живећемо, богати и поштовани, далеко одавде, и заборавити овај живот, и сву ову борбу, и сву ову беду!“

Он приђе ћерки и шаком је помилова по коси. „Непријатно је кад се мора поуздати у Малајца,“ рече, „али морам признати да је овај Дејин прави господин – прави господин,“ понови он.

„Да ли си га замолио да дође овамо, оче?“ упита Нина, не гледајући у њега.

„Ама, наравно. Поћи ћемо прексутра,“ рече Алмајер весело. „Не смемо време губити. Да ли се радујеш, девојко?“

Она беше висока скоро као он, али је он волео да се присећа када беше мала и кад беху све и свако једно другом.

„Радујем се,“ рече она, врло тихо.

„Наравно,“ рече Алмајер живахно, „ти не можеш ни замислити шта је пред тобом. Ја лично нисам био у Европи, али сам тако често своју мајку слушао кад прича,

да изгледа као да знам све о њој. Живећемо прекрасним животом. Видећеш.“

Опет је ћутке стојао покрај своје ћерке, гледајући у ону очаравајућу визију. Мало после, он припрети стегнутом песницом према заспалој насеобини.

„Ах! Мој пријатељу Абдуло,“ повика, „видећемо ко ће победити, после свих ових година!“

Он погледа уз реку и примети смирено: „Још једна олуја. Добро! Никаква ме грмљавина ноћас неће спречити да заспим, то знам! Лаку ноћ, девојчице,“ прошапута он, нежно јој пољубивши образ. „Не чини да си врло срећна ноћас, али ћеш сутра имати ведрије лице. А?“

Нина беше оца слушала непомична лица, напола затвореним очима и даље зурећи у ноћ, коју сад још гушћом учини тешки олујни облак, који допуза доле с брегова, избрисавши звезде, смешавши небо, прашуму и реку у једну хрпу скоро опипљиве црноће. С уздахом, девојка се окрете ка столу.

Алмајер сад беше у својој висалки, већ скоро заспао.

„Узми лампу, Нино,“ промрмља он поспаном. „Ово место је пуно комараца. Иди на спавање, кћери.“

Међутим, Нина угули лампу и опет се окрете ка балустрадаи веранде, па је стојала, с руком око дрвеног потпорња, и гледала жудно према току Пантаја. Па је,

непомична ту, у спарној тишини тропске ноћи, видеља, при сваком севу муње, прашуму уз обе обале уз реку, како се повија пред бесним ударима долазеће буре, горњи ток реке, ветром шибан у белу пену, и црне облаке, искидане у необична обличја, како се вуку ниско изнад зањиханог дрвећа. Око ње све још беше тишина и мир, но је она чула урлик ветра издалека, псик јаке кише, ваљање таласа на кињеној реци. Долазаше све ближе и ближе, уз бучне громове и дуге севове живописне муње, праћене кратким периодима запањујућег црнила. Кад олуја стиже до нискога рта који реку раздвајаше надвоје, кућа се затресе на ветру, а киша гласно запљушта по крову од палмовог лишћа, гром проговори у једној продуженој тутњавини, а непрекидна муња откриваше брзу воду, ношене пањеве, и велико дрвеће како се повија пред округлом и бездушном силом.

Неометен том ноћном згодом кишнога монсуна, отац је мирно спавао, подједнако несвестан својих нада, својих недаћа, својих пријатеља, и својих душмана; а ћерка стојаше непомично, при свакоме севу муње жудно мотрећи на реку постојаним и забринутим зуром.